

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 309/2020-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a zo sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Milanom Szólóssym, Mlynská 28, Košice, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Cdo 145/2017 z 22. novembra 2018 a takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Cdo 145/2017 z 22. novembra 2018 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Cdo 145/2017 z 22. novembra 2018 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **346,26 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa proti žalovanej poisťovni domáhal zaplata náhrady škody, ktorá mu vznikla v dôsledku dopravnej nehody spôsobenej motorovým vozidlom, ktorého prevádzka bolo poistená u žalovanej. Okrem istiny žiadal aj zaplata úrokov z omeškania v sadzbe 5,5 % od 15. septembra 2013 do zaplata, pričom v tejto časti súdy vychádzali zo zistenia, že sťažovateľ si u žalovanej poisťovne svoj nárok uplatnil 12. júna 2013. V časti istiny bolo jeho žalobe vyhovené, no v časti o zaplata úroku z omeškania bola jeho žaloba okresným súdom zamietnutá s odôvodnením, že nárok na úrok z omeškania mu podľa § 11 ods. 8 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového

vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoPZP“) nevznikol, pretože žalovaná si splnila povinnosť uloženú jej v § 11 ods. 6 písm. b) ZoPZP, keď mu poskytla v lehote troch mesiacov síce nesprávne, no predsa len vysvetlenie dôvodov, pre ktoré odmietla plniť. Proti tejto časti rozsudku podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom krajský súd rozhodol tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil, čo odôvodnil tým, že sa v plnej miere stotožnil s právnym názorom okresného súdu.

2. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie, o ktorom najvyšší súd rozhodol napadnutým rozsudkom tak, že ho zamietol. Bol toho názoru, že § 11 ZoPZP sa týka výlučne nespĺnenia povinnosti poisťovateľa, ktorá mu bola uložená v súvislosti so šetrením poistnej udalosti na základe oznámenia poškodeného. Zákonodarca totiž v § 11 ods. 8 ZoPZP jasne a zreteľne formuluje podmienku, v zmysle ktorej je poisťovateľ povinný zaplatiť poškodenému úroky z omeškania podľa Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) v prípade, ak si poisťovateľ nespĺní nepeňažnú povinnosť podľa § 11 ods. 6 ZoPZP. Žalovaná poisťovňa si splnila povinnosť podľa § 11 ods. 6 ZoPZP tak, že sťažovateľovi vysvetlila dôvody, pre ktoré odmietla poskytnúť poistné plnenie. Správnosť záveru poisťovateľa o odmietnutí poistného plnenia vo vysvetlení je irelevantný, pretože žalovaný poisťovateľ je povinný poskytnúť len písomné vysvetlenie a toto doručiť poškodenému. Žalovaná poisťovňa si svoju povinnosť splnila, a preto nebola povinná zaplatiť sťažovateľovi úrok z omeškania a do omeškania by sa dostala s plnením náhrady škody až vtedy, ak by po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody neuhradila v lehote určenej súdom priznanú náhradu škody podľa § 11 ods. 7 ZoPZP.

II. Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ namieta ústavne neakceptovateľnú interpretáciu ZoPZP, ktorou najvyšší súd na rozdiel od ostatných pohľadávok kreoval neopodstatnenú výnimku pri omeškaní s úhradou dlhu poisťovne, a navrhuje, aby ústavný súd vyslovil porušenie jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 dohovoru.

4. Podľa sťažovateľa najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí neposúdil dovolaním nastolenú otázku. Zopakoval, že dovolaním žiadal posúdiť spornú otázku, aké sú dôsledky omeškania poisťovateľa s poskytnutím plnenia podľa § 11 ods. 7 ZoPZP a či je možné na toto omeškanie aplikovať aj § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Napadnutému rozsudku vyčíta, že vôbec neriešil možnosť použitia § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka v prípade omeškania poisťovateľa s plnením jeho peňažnej povinnosti poskytnúť poškodenému náhradu škody. Najvyšší súd v odôvodnení rozsudku zodpovedal len na otázku, či sa povinnosť poisťovateľa platiť úroky z omeškania poškodenému podľa § 11 ods. 8 ZoPZP viaže len na nespĺnenie nepeňažnej povinnosti poisťovateľa podľa § 11 ods. 6 ZoPZP, alebo aj na nespĺnenie peňažnej povinnosti poisťovateľa plniť poškodenému podľa § 11 ods. 7 ZoPZP. Sťažovateľ uviedol, že názor najvyššieho súdu je výsledkom chybného výkladu § 11 ods. 8 ZoPZP, ktorý je interpretovaný tak, že poškodený má nárok na úrok z omeškania len v prípade uvedenom v tomto ustanovení, hoci toto ustanovenie sa zaoberá len prípadom omeškania poisťovateľa s plnením jeho povinnosti riadne a včas začať a skončiť prešetrovanie poistnej udalosti a jeho výsledky riadne poškodenému oznámiť. Toto ustanovenie sa však už nezaobera omeškaním poisťovateľa so splnením jeho podstatnejšej povinnosti včas a riadne poskytnúť poškodenému náhradu škody. Podľa sťažovateľa

§ 11 ods. 8 ZoPZP nevyklučuje vznik nároku poškodeného na úrok z omeškania pri samotnom omeškaní s poskytnutím peňažného plnenia náhrady škody, a preto nie je možné na základe tohto ustanovenia nárok na úrok z omeškania vylúčiť. Sťažovateľ na podporu svojej argumentácie poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 25Cdo/895/2008 zo 17. decembra 2009, podľa ktorého pri obdobnom ustanovení (§ 9 ods. 4 zákona č. 168/1999 Sb.) treba ustanovenia ZoPZP vnímať tak, že upravuje úrok z omeškania výlučne ako sankciu za nesplnenie povinnosti uloženej poisťovni, ktorá spočíva vo vykonaní šetrenia poisťnej udalosti. Pri nároku na výplatu poisťného plnenia omeškanie nastáva uplynutím 15. dňa od ukončení šetrenia škodovej udalosti. Keďže český zákon č. 168/1999 Sb. neobsahuje špeciálnu úpravu pre prípad omeškania s poskytnutím poisťného plnenia, neprichádza pri určení výšky úrokov iné ako použitie § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

5. Sťažovateľ namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Navrhol tiež zrušiť napadnutý rozsudok a priznať náhradu trov konania.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

6. Najvyšší súd sa k sťažnosti vyjadril tak, že jeho posúdenie uvedené v dovolaní bolo správne, keďže žalovaná poisťovňa si splnila svoju povinnosť ukončiť prešetrovanie poisťnej udalosti a poskytnúť vysvetlenie sťažovateľovi. Preto nárok na úroky omeškania podľa § 11 ods. 8 ZoPZP sťažovateľovi nevznikol. Okrem toho poukázal na nesprávne vymedzenie dovolacej otázky sťažovateľom.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

7. Zúčastnená žalovaná poisťovňa sa vyjadrila tak, že podľa ZoPZP prvým dňom omeškania s poskytnutím poisťného plnenia je 16. deň po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody. Pre omeškanie s poskytnutím poisťného plnenia sa nepoužije § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka, keďže ZoPZP obsahuje vo vzťahu k poisťnému plneniu špeciálne ustanovenie. Preto k porušeniu základných práv a slobôd u sťažovateľa nedošlo.

III.3. Replika sťažovateľa:

8. Sťažovateľ repliku nevyužil.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

10. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

11. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

12. Podľa § 11 ods. 6 ZoPZP poisťovateľ je povinný bez zbytočného odkladu začať prešetrovanie potrebné na zistenie rozsahu jeho povinnosti poskytnúť poistné plnenie a do troch mesiacov odo dňa oznámenia poškodeného o škodovej udalosti

a) skončiť prešetrovanie potrebné na zistenie rozsahu jeho povinnosti poskytnúť poistné plnenie a oznámiť poškodenému výšku poistného plnenia, ak bol rozsah povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie a nárok na náhradu škody preukázaný,

b) poskytnúť poškodenému písomné vysvetlenie dôvodov, pre ktoré odmietol poskytnúť alebo pre ktoré znížil poistné plnenie alebo poskytnúť poškodenému písomné vysvetlenie k tým uplatneným nárokom na náhradu škody, v ktorých nebol v ustanovenej lehote preukázaný rozsah povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie a výška poistného plnenia; písomné vysvetlenie sa považuje za doručené dňom, keď ho poškodený prevzal, odmietol prevziať, alebo dňom, keď ho pošta vrátila ako nedoručené.

13. Podľa § 11 ods. 7 ZoPZP poisťovateľ je povinný poskytnúť poistné plnenie do 15 dní po skončení prešetrovania potrebného na zistenie rozsahu povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie alebo po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody poisťovateľovi, ak z tohto rozhodnutia nevyplýva iná lehota na poskytnutie poistného plnenia.

14. Podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) ak ide o omeškanie s plnením peňažného dlhu, má veriteľ právo požadovať od dlžníka popri plnení úroky z omeškania, ak nie je podľa tohto zákona povinný platiť poplatok z omeškania; výšku úrokov z omeškania a poplatku z omeškania ustanovuje vykonávací predpis.

15. Podľa § 11 ods. 8 ZoPZP ak poisťovateľ nesplní povinnosť podľa odseku 6, je povinný zaplatiť poškodenému úroky z omeškania podľa osobitného predpisu (§ 512 ods. 2 OZ).

16. Podľa § 4 ods. 2 ZoPZP poistený má z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené a preukázané nároky na náhradu (a) škody na zdraví a nákladov pri usmrtení, (b) škody vzniknutej poškodením, zničením, odcudzením alebo stratou veci...

17. Podľa § 15 ods. 1 ZoPZP náhradu škody uhradza poisťovateľ poškodenému. Poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi (§ 823 OZ) a je povinný tento nárok preukázať (§ 799 OZ).

18. Podľa § 3 nariadenia vlády č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka, výška úrokov z omeškania je o päť percentuálnych bodov vyššia ako základná úroková sadzba Európskej centrálnej banky (§ 17 ods. 1 zákona č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) platná k prvému dňu omeškania s plnením peňažného dlhu.

19. Ústavný súd stabilne judikuje, že súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 119/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, avšak musí dať odpoveď na otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam (II. ÚS 251/04, III. ÚS 209/04). Ak ide o argument, ktorý je vo veci rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (II. ÚS 410/06).

20. Zároveň každý ma teda právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci. V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné aj arbitrárne tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07).

21. Skutkové alebo právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (II. ÚS 58/98, I. ÚS 13/00, II. ÚS 5/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

IV.1. K vzťahu poškodeného a škodcu:

22. Vo vzťahu sťažovateľa a škodcu ústavný súd v prvom rade uvádza, že poistné plnenie pokrýva nároky zo zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Poistným plnením sa teda odškodňujú nároky poškodeného, ktoré má voči poistenému. Rozsah poistenia zodpovednosti pritom upravuje § 4 ZoPZP, ktorý jednotlivé nároky, ktoré sa z PZP hradia, sú stanovené druhovo (škoda na zdraví, náklady pri usmrtení, škoda vzniknutá poškodením, zničením, odcudzením alebo stratou veci, účelne vynaložené náklady spojené s právnym zastúpením, ušlý zisk).

23. Samotná zodpovednosť za škodu je upravená ustanoveniami Občianskeho zákonníka, pričom prevádzkovateľ motorového vozidla (škodca) je pri poskytovaní náhrady škody v rámci jednotlivých druhovo stanovených nárokoch povinný v prípade omeškania sa poskytnúť aj úroky z omeškania, t. j. pokiaľ bol vyzvaný poškodeným na plnenie (§ 563 Občianskeho zákonníka). Do omeškania sa potom škodca dostáva bez ohľadu na to, či na výzvu reagoval alebo nie, resp. či argumentoval aj oprávnené (do omeškania sa dostane v časti, v ktorej je nárok poškodeného opodstatnený). Inak by nedošlo k plnému odškodneniu poškodeného, čo pochopiteľne nie je prípustné. Úroky z omeškania kompenzujú neskoršie poskytnutie plnenia a zníženú časovú hodnotu peňazí. Tvoria preto prirodzenú súčasť pohľadávky na náhradu škody ako jej príslušenstvo.

IV.2. K vzťahu poškodeného a poisťovateľa:

24. Posúdenie spornej otázky si vyžaduje posúdenie zákonnej úpravy nároku sťažovateľa voči žalovanej poisťovni, ktorým je ZoPZP a ktorý v § 15 ods. 1 ustanovuje, že náhradu škody uhradza poisťovateľ (žalovaná poisťovňa) poškodenému (sťažovateľ) s tým, že poškodený sťažovateľ je oprávnený uplatniť si svoj nárok na náhradu škody priamo proti žalovanej poisťovni a je povinný tento nárok preukázať. Z uvedeného ustanovenia je zrejmé, že nárok sťažovateľa proti žalovanej poisťovni má samostatný hmotnoprávny základ. Preto medzi sťažovateľom a žalovanou poisťovňou vznikom škody sťažovateľovi spôsobenej motorovým vozidlom, ktoré bolo poistené u žalovanej poisťovne, vznikol priamy právny vzťah, ktorého obsahom bola povinnosť žalovanej poisťovne nahradiť sťažovateľovi škodu. Tento nárok proti poisťovni sa nestal splatným vznikom škody a podľa Občianskeho zákonníka by sa žalovaná poisťovňa mohla dostať do omeškania len vtedy, ak by ju sťažovateľ vyzval na plnenie podľa § 563 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého ak čas splnenia nie je dohodnutý, ustanovený právnym predpisom alebo určený v rozhodnutí, je dlžník povinný splniť dlh prvého dňa po tom, čo ho o plnenie veriteľ požiadal.

25. Vzťah sťažovateľa a žalovanej poisťovne však nie je vzťahom poškodeného a škodcu, ale vzťahom osobitným, ktorého podstatou je verejnoprávna potreba náhrady škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla. Táto čiastočne verejnoprávna povaha poistenia následne vedie k tomu, že vzťah sťažovateľa a žalovanej poisťovne nie je bežným vzťahom veriteľa a dlžníka, čo sa prejavuje v osobitných konštrukciách § 11 ods. 6 až 8 ZoPZP, ktoré modifikujú osobitnou úpravou následky § 563 Občianskeho zákonníka. Podľa týchto ustanovení žalovaná poisťovňa bola povinná bez zbytočného odkladu začať prešetrovanie potrebné na zistenie rozsahu jej povinnosti poskytnúť poistné plnenie a do troch mesiacov odo dňa oznámenia poškodeného o škodovej udalosti skončiť prešetrovanie a oznámiť poškodenému sťažovateľovi výšku poistného plnenia, ak bol rozsah tejto povinnosti preukázaný, alebo mu poskytnúť písomné vysvetlenie dôvodov, pre ktoré bolo plnenie odmietnuté alebo znížené. Túto povinnosť si žalovaná poisťovňa splnila tým, že sťažovateľovi plnenie odmietla (§ 11 ods. 6 ZoPZP). Ak by tak neurobila, bola by povinná poskytnúť sťažovateľovi poistné plnenie do 15 dní po skončení prešetrovania alebo po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody (§ 11 ods. 7 ZoPZP). Na tieto ustanovenia nadväzuje norma, podľa ktorej ak poisťovňa nesplní povinnosť podľa odseku 6, je povinná zaplatiť poškodenému úroky z omeškania podľa osobitného predpisu, ktorým je Občiansky zákonník (§ 11 ods. 8 ZoPZP).

26. Z týchto ustanovení je zrejme, že žalovaná ako poisťovateľ má vo vzťahu k sťažovateľovi ako poškodenému osobitné, nie typické súkromnoprávne postavenie, čo žalovanej poisťovni dôvodne vzhľadom na povahu právneho vzťahu umožňuje to, aby pred vyplatením dôvodného nároku poškodeného, v tomto prípade sťažovateľa, žiadala jeho preukázanie a mala primeranú dobu na jeho prešetrenie.

27. Tieto ustanovenia však na prvý pohľad nemôžu viesť k takému výkladu, ktorý by viedol k nepriznaniu úrokov z omeškania z dôvodnej, mimosúdne osobitne kvalifikovaným spôsobom uplatňovanej istiny. Všeobecné súdy však museli riešiť otázku, od kedy má sťažovateľ nárok na úrok z omeškania, konkrétne (i) či odo dňa, ktorý nasledoval po oznámení škody sťažovateľom žalovanej poisťovni, (ii) odo dňa, ktorý nasledoval po uplynutí troch mesiacov

a 15 dní podľa § 11 ods. 6 a 7 ZoPZP, alebo (ii) odo dňa po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody.

28. Odpoveď na túto otázku je však možná len pri výrazne dôslednejšej úvahe ako pri úvahe v napadnutom rozhodnutí, ktorého odôvodnenie sa gramatickým výkladom zameralo na slovné znenie obsiahnuté v § 11 ods. 7 ZoPZP, ktoré za alternatívou vyjadrenou slovným spojením alebo stanovuje, že poisťovňa je povinná plniť po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody. Výkladu, ktorý poskytli všeobecné sudy vrátane súdu, ktorý vydal napadnuté rozhodnutie, však chýba použitie iných výkladových metód ako strohé zameranie sa na jedno slovné spojenie v § 11 ods. 7 ZoPZP.

29. Ustanovenia ZoPZP chránia poisťovateľa pred tým, aby nemusel platiť úroky z omeškania v tom prípade, ak je nárok poškodeného dôvodný a jeho dôvodnosť je zistená v komunikácii, ktorú predpokladá § 11 ods. 6 ZoPZP. Ak by žalovaná poisťovňa postupovala tak, že by sťažovateľovi vyplatila jeho dôvodne uplatnené nároky v lehote troch mesiacov (§ 11 ods. 6 ZoPZP) a 15 dní (§ 11 ods. 7 ZoPZP) od ich uplatnenia si sťažovateľom, za túto dobu by nevznikol nárok na zaplatenie úroku z omeškania z jeho dôvodného nároku, keďže v tomto období žalovaná poisťovňa nebola v omeškaní, keďže vykonávala svoje oprávnenia podľa § 11 ods. 6 a 7 ZoPZP. Žalovaná poisťovňa však časť sťažovateľom uplatnenej škody nezaplatila. Preto sa vo vzťahu k sťažovateľovi dostala do omeškania.

30. Výklad poskytnutý v napadnutom rozhodnutí dochádza k záveru, že poisťovňa sa dostala do omeškania a je povinná platiť úrok z omeškania nie bezprostredne po tom, ako si sťažovateľ voči nej uplatnil svoj priamy nárok podľa § 15 ods. 1 ZoPZP, ani nie po tom, ako uplynuli lehoty podľa § 11 ods. 6 a 7 ZoPZP, ale až po tom, ako jej bol doručený rozsudok v spore, v ktorom vystupovala ako žalovaná, pričom tento rozsudok stotožnili s právoplatným rozhodnutím súdu o výške náhrady škody podľa § 11 ods. 7 ZoPZP. Tomuto výkladu však chýba uvedomenie si toho, že rozhodnutím o výške náhrady škody môže byť aj celkom iný rozsudok. Nárok na náhradu škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla si možno uplatniť nielen voči poisťovni, ale aj priamo proti tomu, kto zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla.

31. Preto nemožno vylúčiť taký postup poškodeného, ktorý si nárok neuplatní proti poisťovni, ale len proti prevádzateľovi motorového vozidla. Ak si poškodený svoj nárok na náhradu škody uplatní či už súdne alebo mimosúdne len voči prevádzateľovi, je vylúčené, aby sa poisťovňa dostala vo vzťahu k poškodenému do omeškania a vôbec mu bola povinná zaplatiť úrok z omeškania. Poisťovňa v takomto prípade voči poškodenému nie je v omeškaní, keďže na zaplatenie náhrady škody ju nikto nevyzval a dokonca o škode ani nemusí vedieť.

32. Ak si poškodený uplatní svoj nárok len voči poistenému prevádzateľovi, má takýto úkon za následok omeškanie len prevádzateľa s tým, že poškodenému proti prevádzateľovi vzniká nárok na zaplatenie úroku z omeškania. Podľa § 10 ods. 3 ZoPZP je poistený prevádzateľ povinný poisťovni oznámiť to, že sa voči nemu uplatňuje nárok na náhradu škody. Ani toto oznámenie poisteného poisťovni nemá za následok to, že sa poisťovňa voči poškodenému dostáva do omeškania a poškodenému vzniká voči poisťovni nárok na úrok z omeškania. Ak však poistený oznámil poisťovni to, že si poškodený voči nemu uplatnil nárok na náhradu škody

a ďalej postupoval podľa pokynov poisťovne, má nárok na to, aby poisťovňa za neho poškodenému zaplatila úrok z omeškania, ktorý vznikol v dôsledku toho, že konal podľa pokynov poisťovne.

33. Teda ak poisťovňa po oznámení poisteného neplní poškodenému, musí za poisteného zaplatiť úrok z omeškania. To však neznamená, že je voči poškodenému v omeškaní. Poškodený si svoj nárok proti poistenému prevádzateľovi môže uplatniť aj žalobou, pričom výsledkom sporu medzi poškodeným a poisteným prevádzateľom je rozsudok, ktorý poisteného zaväzuje na plnenie poškodenému. Takýto rozsudok môže následne poškodený predložiť poisťovni so žiadosťou o plnenie. Rovnako tak môže postupovať poškodený. Poisťovňa však podľa takéhoto rozsudku musí za škodcu poškodenému poskytnúť plnenie úrokov z omeškania len v tom prípade, ak je takýto rozsudok výsledkom sporu, s ktorým bola poisťovňa oboznámená a ktorý poistený prevádzateľ viedol podľa pokynov poisťovne [§ 5 ods. 1 písm. d) ZoPZP a § 5 ods. 2 písm. a), b) a c) ZoPZP].

34. Poisťovňa bola poškodeným priamo žalovaná, a preto sa na priznanie úroku z omeškania vzťahujú ustanovenia, podľa ktorých sa poisťovňa dostáva do omeškania bezprostredne po tom, ako si poškodený u nej uplatní svoj priamy nárok na náhradu škody s tým rozdielom, že na úrok z omeškania nemá nárok za obdobie troch mesiacov na šetrenie poisťovej udalosti a 15 dní na výplatu, ak k výplate žiadanej náhrady skutočne došlo.

35. Tým však zrejme nemá byť dotknutý rozsah poisťového plnenia, ktorým je krytie nárokov poškodeného na náhradu škody spôsobenej prevádzkou dopravného prostriedku, ktorá pre plné (štandardné) odškodnenie na seba viaže aj povinnosť platenia úrokov z omeškania. Zo žiadneho ustanovenia zákona nevyplýva, že by zákonodarca pri pohľadávkach vzniknutých z ublíženia na zdraví (oproti iným škodám) sledoval zvýhodnenie škodcu do takej miery, žeby jeho omeškanie a s tým spojené úroky z omeškania sa viazali nie na výzvu na plnenie, ale na rozhodnutie súdu.

36. Každý škodca by mohol logicky bez sankcie oddialiť riešenie škody „odkazom na súd“ a neprijateľnosť takejto konštrukcie umocňuje aj predstava, že „čím dlhší súdny proces, tým lepšie pre škodcu“. Trojmesačná zákonná lehota na vybavenie poisťového plnenia a na to nadväzujúca 15-dňová lehota na plnenie podľa ZoPZP má svoje opodstatnenie v záujme dôsledného vyšetrenia poisťovej udalosti, no nepredstavuje žiadnu liberáciu škodcu od platenia príslušenstva pohľadávky (úrokov z omeškania; § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka) vzniknutej z ublíženia na zdraví.

37. S tým úzko súvisí aj potreba zamyslieť (a neustále sa zamýšľať) nad dôsledkami, dopadmi (akéhokoľvek) výkladu, ktorý prijíma dovolací súd. Pokiaľ by skutočne poisťiteľ (terminológia Občianskeho zákonníka) či poisťovateľ (terminológia ZoPZP) prakticky nemal poskytnúť aj úroky z omeškania skôr ako po uplynutí 15 dní od právoplatnosti rozsudku (kedy by sa zjavne vyžadovalo iniciovanie ďalšieho súdneho konania, čo sa nejaví ako práve efektívne), potom sa poisťiteľovi jednoducho oplatí viac súdiť sa a odkladať okamih jeho plnenia (keď pri pokračujúcej devalvácii hodnota peňazí neustále klesá). Účelom ZoPZP je však zlepšiť postavenie poškodeného – veď aj na ten účel zákonodarca vykročil osobitný priamy žalovateľný nárok poškodeného voči poisťiteľovi (bez potreby žalovať aj škodcu). Toho si je vedomý aj dovolací súd, ktorý si uvedomuje, že je povinnosťou poisťiteľa prešetriť poisťovnú udalosť a poskytnúť plnenie.

38. Výklad prijatý dovolacím súdom, ktorý v podstate vylučuje poskytnutie poistného plnenia, ktoré by zahŕňalo aj úroky z omeškania z náhrady škody, sa tak dostáva do ostrého konfliktu s racionálnym účelom právnej úpravy.

39. Treba pripomenúť, že právna úprava v uvedenej oblasti vychádza zo smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/26/ES o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o zmene a doplnení smerníc Rady č. 73/239/EHS a 88/357/EHS (štvrtá smernica o poistení motorových vozidiel), ktorá bola následne nahradená smernicou Európskeho parlamentu a Rady č. 2009/103/ES o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti (kodifikované znenie). Túto okolnosť dovolací súd nijako nezohľadnil a právnu úpravu ani nemal ambíciu vyložiť vo svetle príslušného eurokonformného výkladu (čo je jeho povinnosťou bez ohľadu na to, že sa toho dovolateľ prípadne výslovne nedomáhal). Takýto postup je neakceptovateľný, pretože všeobecné súdy sú zároveň súdmi Európskej únie, ktoré sú povinné aplikovať únieové právo (rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie C-106/77 vo veci *Simmenthal*).

40. Konsolidovaná smernica v bode 40 a 41 odôvodnení uvádza:

(40) Okrem toho, že sa zabezpečí, aby poisťovňa mala svojho zástupcu v štáte, kde má poškodená osoba trvalý pobyt, je vhodné zaručiť, že poškodená osoba bude mať osobitné právo na rýchle poskytnutie poistného plnenia. Preto by sa do vnútroštátneho práva mali zaviesť primerane účinné a systematické finančné alebo rovnocenné administratívne sankcie – ako sú súdne zákazy v kombinácii so správnymi pokutami, pravidelné hlásenie sa dohliadajúcim orgánom, kontroly na mieste, uverejnenie v národnom úradnom vestníku a v tlači, dočasné pozastavenie činnosti spoločnosti (zákaz uzatvárania nových zmlúv na určité obdobie), vymenovanie osobitného zástupcu dohliadajúcich orgánov zodpovedného za monitorovanie, či sa podnikateľská činnosť vykonáva v súlade so zákonmi o poistení, odobratie povolenia na vykonávanie takejto podnikateľskej činnosti, sankcie pre riaditeľov a manažment – pre prípad, že poisťovňa alebo jej zástupca si neplní povinnosť náhrady škody v primeranej lehote. Toto by nemalo brániť uplatneniu ďalších opatrení – patriacich najmä pod kontrolné právomoci – ktoré sa môžu považovať za primerané. Podmienkou však je, aby zodpovednosť a vzniknutá škoda boli nespochybniteľné, aby poisťovňa bola schopná realizovať zodpovedajúce plnenie v predpísanej lehote. Zodpovedajúce plnenie náhrady by malo byť vyhotovené písomne a malo by obsahovať dôvody, na základe ktorých bola určená zodpovednosť a škody.

(41) Okrem týchto sankcií je vhodné zaviesť povinnosť platenia úrokov z výšky náhrady stanovenej poisťovňou alebo súdom poškodenej osobe, ak sa plnenie nerealizovalo v zmienenej predpísanej lehote. Ak má členský štát platné vnútroštátne predpisy, ktoré obsahujú požiadavku platenia úroku z omeškania, toto ustanovenie sa môže vykonať odkazom na tieto predpisy.

41. V súlade s tým potom konsolidovaná smernica v čl. 22 vyžaduje, aby štáty zaviedli povinnosť poisťovne alebo jej likvidačného zástupcu do troch mesiacov reagovať na žiadosť poškodeného o náhradu škody, ktorá má byť podporená primeranými, účinnými a systematickými finančnými alebo im rovnocennými správnymi sankciami. Zároveň smernica výslovne vyžaduje, aby sa zabezpečilo, že poškodenej osobe budú vyplatené aj úroky.

42. Európsky zákonodarca chcel dosiahnuť zefektívnenie vyplácania poistného plnenia poškodeným tým, že sa má poisťiteľom uložiť povinnosť včas realizovať príslušné šetrenie, a v prípade, že sa zistí jeho opodstatnenie, poskytnúť poistné plnenie, keďže nereagovanie na žiadosť poškodeného o náhradu škody má byť primerane, účinne a systematicky sankcionované a nad rámec štandardného poistného plnenia sa má v prípade porušenia tejto povinnosti dostať poškodenej osobe aj osobitných úrokov.

43. Je preto potrebné vec právne posúdiť aj v týchto súvislostiach, čo dovolací súd dosiaľ neučinil. Vzhľadom na vzťah medzi najvyšším súdom a ústavným súdom vyriešenie položených otázok nateraz ústavný súd prenecháva najvyššiemu súdu, keď však ústavný súd od najvyššieho súdu očakáva, že najvyšší súd domyslí uvedené dôsledky a sťažovateľovi poskytne konkrétnu odpoveď, ktorá navyše povedie k správnej interpretácii a aplikácii dotknutých ustanovení zákona, čím sa zároveň zabezpečí aj plný *effet utile* smernice.

44. Ústavný súd na základe vykonaného posúdenia dospel k záveru, že právny názor v napadnutom rozhodnutí je postavený na zjavnej chybe v právnom posúdení. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na to rozhodol podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a podľa § 133 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) o zrušení napadnutého rozsudku najvyššieho súdu a podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde vrátil vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

V. Trovy konania

45. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 346,26 eur.

46. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2019 je 163,33 eur a hodnota režijného paušálu je 9,80 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu v roku 2019).

47. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. októbra 2021

Robert Šorl
predseda senátu